

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

АҲОЛИНИ МОЛЯВИЙ САВОДХОНЛИГИНИ ОШИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИ

Обилов Миркомил Рашидович,
Дотцент
 +998995575509
 E-mail: obilovmirkomil@mail.ru

Аннотация: Бугунги кунда аҳолининг молявий саводхонлиги даражасини ошириш глобал аҳамият касб этувчи масалалардан бири бўлиб ҳисобланади. Аҳолининг молявий саводхонлиги даражасини баҳолашнинг турли методологик ёндашувлар бўйича қатор халқаро молявий ташилотлар иқтисодчи экспертлари томонидан турли йўналишлардаги тадқиқотлар олиб борилмоқда. Ушбу тадқиқотлар аҳолининг молявий саводхонлиги даражасини баҳолаш орқали уй хўжаликлари, оила ва индивиднинг (шахснинг ўзи) ўз ихтиёридаги молявий ресурсларини бошқара олиши ва уларни тўғри йўналтиришдаги самарали қарорларини баҳолашга қаратилади. Шу билан бир қаторда, аҳолининг молявий саводхонлиги даражасининг аҳоли турмуш даражасига таъсири ҳам баҳоланади. Бунда монетар кўрсаткичлар орқали уй хўжаликлари, оила ёки шахснинг монетар характеристикаси шакллантирилади.

Калит сўзлар: Молявий саводхонлик, молявий саводхонлик мезонлари ва уларни баҳолаш индикаторлари, давлат дастурлари, кредит, кредит турлари, молявий таълим, режаслаштириш, молявий билим.

Кириш

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йилнинг 23 июлида қабул қилинган “Микромолявий хизматлар оммабоплигини ошириш чора тадбирлари тўғрисидаги”ги ПҚ-4400 сонли Қарорида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан аҳоли молявий саводхонлигини ошириш соҳасидаги илғор халқаро тажрибани ҳисобга олган ҳолда аҳоли молявий хизматлар оммабоплигини кенгайтиришни ва тадбиркорлик субъектларининг молявий саводхонлик даражасини оширишни, молявий хизматлар кўрсатишда истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилишни назарда тутувчи “Молявий оммабопликни оширишнинг миллий стратегияси”ни ишлаб чиқиш вазифаси юклатилган.[1]

Таҳлил ва натижалар

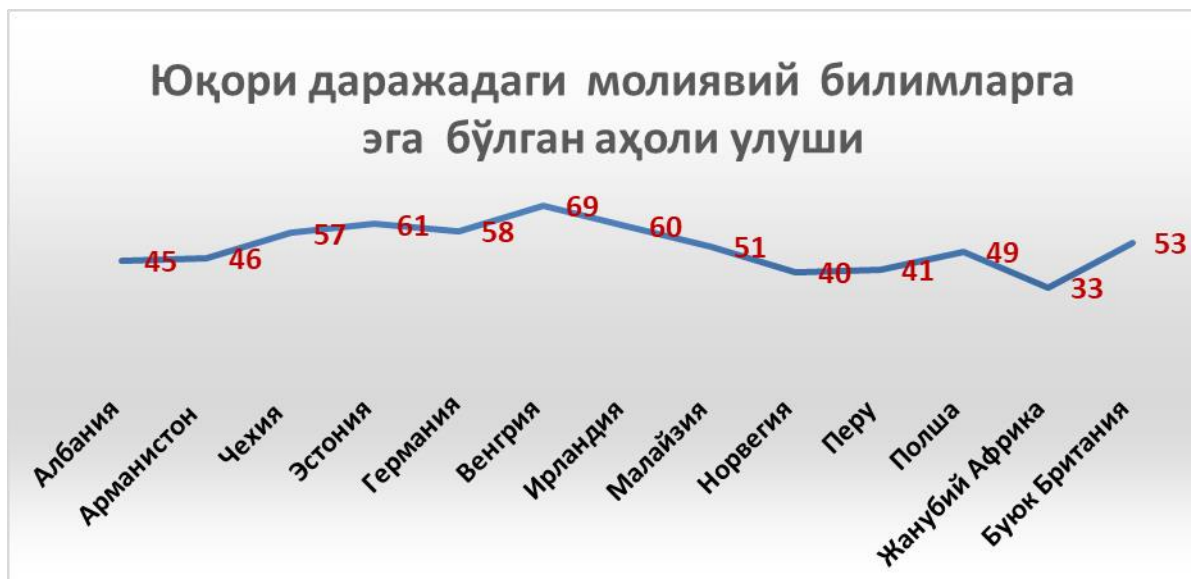
Жаҳон амалиёти шуни кўрсатмоқдаки мамлакатларда аҳолининг молявий саводхонлигини ошириш бўйича давлат дастурларини ишлаб чиқишдан олдин,

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

молиявий саводхонлик даражасини баҳолашнинг турли кўрсаткичларини ишлаб чиқиш муҳим ҳисобланади.

Иқтисодий Ҳамкорлик ва Тараққиёт Ташкилоти (ИХТТ) экспертлари томонидан амалга оширилган тадқиқотларда “молиявий таълим” иқтисодий категориясига алоҳида эътибор қаратилади.(1-расм)

1-Расм. ИХТТ томонидан ўтказилган тадқиқотда мамлакатлар аҳолисининг молиявий саводхонлиги кўрсаткичларининг қиёсий таҳлили [3].

Халқаро даражада мамлакатлардаги аҳолининг молиявий саводхонлиги даражасини баҳолаш ва уни мониторингини амалга оширишга қаратилган тадқиқотларда ИХТТ билан бир қаторда Жаҳон банки гуруҳи ҳам муҳим аҳамият касб этади. Жаҳон банки гуруҳи методологиясига мувофиқ молиявий саводхонлик даражасини баҳолашда икки хил ёндашув мавжуд: “Молиявий саводхонлик” ва “Молиявий компетентлилик” [2]. Аҳолининг молиявий билимларини баҳолаш жараёнида респондентларга бериладиган саволларда асосан молиявий бозор ва унинг сегментлари, молиявий товар ва хизматларнинг хусусиятлари, молия бозори функциялари ва вазифалари, унинг амал қилиш механизмини англаши, иқтисодий хулқ билан боғлиқ ҳолатлар вараеспондент томонидан қабул қилинган қарорларнинг унинг учун юқори даражадаги даромадлилигини баҳолай олиши ва тушуниши, кредит, солиқ, мураккаб фойзаларни ҳисоблаш ва молиявий товар ва

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

хизматлардан фойдаланиш жараёнида тузилган шартномаларнинг моҳияти, уларда кўрсатилган мажбуриятларни тўғри англаши билан боғлиқ бўлади.[3,4]. Масалан, кўпчилигимиз бир ойда бир марта бўлса ҳам оммавий ахборот воситалари орқали қайсидир фуқаронинг банкдан кредит қандай олиш кераклигини билмай юргангани, ёки олганлари ичида, бизнесини йўлга қўёлмай, аксинча касод бўлганлиги ҳақида хабарларни ўқиб қоламиз. Аслини олганда, фуқароларимизнинг мана шундай фирибгарлар “тузоғига” тушиб қолишига, касод бўлишига биз айтаётган молиявий саводхонлик даражасининг етарли эмаслиги сабаб бўлган. Бунга ечим сифатида аҳолининг молиявий саводхонлигини ошириш учун кредит сўндириш усуллари ҳақида батафсил маълумот берамиз ва ижобий ҳамда салбий томонларини изохлаймиз.[5,6]

Кредитни сўндиришнинг аннуитет усули: афзалликлари(+) ва **камчиликлари(-):**

+ сиз ҳар ой қанча миқдорда тўлов амалга оширишингизни аниқ биласиз. Кредит мажбурияти бўйича ўз харажатларингизни билган ҳолда, бюджетингизни янада аниқ режалаштира олишингиз мумкин.

- биринчи тўловлар таркибида фоиз тўловлари катта қисмни ташкил этади.

Кредитни сўндиришнинг дифференциал усули: афзалликлари(+) ва **камчиликлари(-):**

+ муддатнинг сўнги ойларида кредит бўйича тўлов миқдори камайиб боради, чунки, асосий қарз ва фоиз тўловлари мос равишда камайиб боради.

- кредит бўйича тўловларнинг бошида катта молиявий босим.

Бу билан

- фоиз ставкаси ва уни ҳисоблаш бўйича саволлар бланки;
- инфляцияга оид саволлар бланкига жавоб топишимиз мумкин.

Хулоса ва таклифлар

Мамлакатимизда аҳолининг молиявий саводхонлиги даражасини оширишда халқаро молиявий ташкилотлар томонидан аҳолининг молиявий саводхонлиги даражасини баҳолаш амалиётини инобатга олган ҳолатда давлатнинг мақсади дастурларини ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқ.

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Микромолиявий хизматлар оммабоплигини ошириш чора тадбирлари тўғрисидаги” ги ПҚ-4400 сонли қарори, 23.07.2019й.
2. С. С. Артемьева, В. В. Митрохин Оценка финансовой грамотности российской и зарубежной молодежи и рекомендации по ее повышению/ИНТЕГРАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ. Т. 22, № 1. 2018.С 46.
3. Дусмухамедов Ойбек Суръатбекович. АҲОЛИНИНГ МОЛИЯВИЙ САВОДХОНЛИГИНИ БАҲОЛАШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 5, sentyabr-oktyabr, 2020 yil
4. Алифанова Е. Н., Евлахова Ю. С. Анализ методических подходов к разработке индикаторов финансовой грамотности населения//.Финансы и кредит. 12 (540) – 2013.С 23.
5. Turayeva, G., Berdiyev, G., Eshpulatov, D., Alimova, D., Odilbekov, A., Davletova, D., ... & Burxanov, A. (2022, December). OPPORTUNITIES TO USE FINANCIAL SERVICES–“1 C PROGRAM”. In *Proceedings of the 6th International Conference on Future Networks & Distributed Systems* (pp. 556-561).
6. Тураева, Г. (2023). DON ISHLAB CHIQRISH BARQARORLIGINI TA’MINLASHNING ISTE’MOL SAVATIDAGI AHAMIYATI. *Economics and education*, 24(2), 440-444.
Тураева, Г. (2023). DON ISHLAB CHIQRISH BARQARORLIGINI TA’MINLASHNING ISTE’MOL SAVATIDAGI AHAMIYATI. *Economics and education*, 24(2), 440-444.